

48. celoštátna postupová súťaž a prehliadka detskej dramatickej tvorivosti.
Je súčasťou Scénickej žatvy.

L i s t y

denné spravodajstvo

DETSKEJ TÁLIE

Prvý deň Priadky

Upršaný prvý deň Zlatej priadky máme za sebou. Ako sa vám v Šali páči? A čo hovoríte na prvé tri súťažné predstavenia?

Na úvod nás už tradične privítal Roman Hatala, prihovoriť sa nám viceprimátor Šale Róbert Tölgyesi, festivalovú zvučku zvládli deti zo ZUŠ Šaľa a potom si už slovo vzali naše uvádzačky – režisérka s inšpicientkou, ktoré postupne uviedli trojicu súťažných inscenácií: Marakéš, Valeriánku a Zhavranených.

Na 48. ročníku súťaží 14 detských divadelných súborov s najúspešnejšími inscenáciami. Všetci

účinkujúci prešli výberom cez krajské kolá súťaže detskej dramatickej tvorivosti od 20. marca do 16. apríla 2019. Bolo to vyše 70 súborov, v ktorých účinkovalo približne 1 000 detí, ich vystúpenia sledovalo viac ako 3 000 divákov a tvorivú činnosť hodnotilo 25 odborných porotcov.

Milí účastníci a hostia. Užite si divadelné predstavenia – tie svoje, v ktorých účinkujete, ale aj vašich kamarátov. Zabavte sa a niečo nové sa naučte. Veríme, že sa vám v Šali bude páčiť a odnesiete si z nej množstvo zážitkov a nové priateľstvá.

KTOŽE TO UVÁDZA SÚŤAŽNÉ INSCENÁCIE?

Moderátorky – uvádzačky súťažných inscenácií Karin Hlavatá, Adela Novotná a Nikola Zápražná sú členkami Divadelného súboru pri CVČ Šaľa. Zlatú priadku moderujú už tretí rok. Veľmi sa im páči moderovanie, pretože je to pre nich výzva a nová divadelná skúsenosť. Všetky priznali stres ale zároveň je to pre nich zábava. Keď niečo nevyjde tak dokážu spoločne zaimprovizovať. Na moderovanie sa pripravovali od začiatku mája s režisérkami Alenou Demkovou a Petrou Súdorovou. Spoločne hľadali námety na krátke výstupy pred každým predstavením. Všetkým želajú veľa úspechov v celoslovenskej postupovej súťaži.

PÝTAME SA POROTCOV ZLATEJ PRIADKY:

- 1. Ako a v čom sa posunulo detské divadlo z obdobia vášho detstva až po dnešnú detskú dramatickú tvorivosť?
- 2. Prečo si myslíte, že je dôležité, aby sa deti venovali divadlu, resp. nejakému inému umeniu?
- 3. Čo je podľa vás rozhodujúce pre rozvoj detského divadla a dramatickej výchovy?
- 4. Budúci rok nás čaká niekoľko divadelných výročí. Napríklad 190. výročie uvedenia prvého ochotníckeho predstavenia na našom území (Liptovský Mikuláš, 22. augusta 1830), 100. výročie založenia Slovenského národného divadla. Myslíte si, že je dôležité si tieto výročia pripomínať?

Mgr. art. MgA. Daniela Evjáková, PhD.

1. V ničom podstatnom. Ako deti sme žili divadlom do posledného dychu, vymýšľali sme čerta kus, kládli provokujúce otázky či sa nechávali uniesť do tajomných svetov. Keď sledujem súčasné divadelné prehliadky, všetci sú rovnako zaničení ako my kedysi. Rozdiely medzi jednotlivými skupinami boli vtedy i teraz, závislé od toho, v akom prostredí súbory tvorili a tvoria, s akými témami sa stretávali (stretávajú), čo ich ovplyvňovalo a ovplyvňuje, aké sú a boli osobné skúsenosti tvorcov a či chceme, či nie, i od toho, kto ich viedol a vedie. V detskom divadle je to, samozrejme, v prvom rade o deťoch, ale ich osobnostný posun, rozvoj divadelných zručností, pochopenie témy a celková úroveň diela závisí veľmi od zručností a schopností ich pedagóga a režiséra v jednom, od jeho umenia pohybovať sa na hrane medzi týmito funkciami.

2. Jaj, to je otázka... Prečo je dobré, aby sa ktokoľvek venoval divadlu? O čom a na čo divadlo vlastne je? Tento, v dnešnom svete akýsi zastaraný umelecký druh, film, ktorý nejde pretočiť ani vrátiť, či nedajbože si ho pustiť viackrát. Myslím, že jeho hodnota je práve v tejto jeho neuchopiteľnosti. V jedinečnom spojení ľudí (divákov) s ľuďmi (tvorcami) tu a teraz. Ale tomuto spojeniu predchádza mnoho ďalších skvelých spojení. Predchádza tomu spojenie tvorcov s témou, spojenie s osudmi a konfliktmi postáv, spojenie so sebou samým, so svojím telom, hlasom, so svojimi názormi a myšlienkami, pocitmi spojenie s javiskovými partnermi... A toto „spojenie“ nie je o ničom inom než o možnosti spoznávať to, s čím sa práve v daný moment spájame. Divadlom spoznávame, vytvárame si názory na veci, premýšľame o nich, nadväzujeme vzťahy, otvárame sa, posúvame sa. Na divadelných festivaloch získavame spätnú väzbu,

inšpiráciu a veľa zážitkov. Pre mňa divadlo znamenalo vždy v prvom rade spojenie s ľuďmi. Priatelia získaní divadlom vždy preskočili všetky priečky formálnych známostí rovno k ozajstnému ľudskému vzájomnému prijatiu. To je pre mňa asi najväčší zázrak divadla. Ale, samozrejme, by sme mohli povedať...

Divadlu by sa mali deti venovať, lebo pomáha rozvíjať ich osobnosť v kognitívnej, afektívnej a psychomotorickej oblasti, rozvíjať ich sebareflexiu, kritické myslenie, osobnú zodpovednosť, ako aj ich odborné (esteticko-umelecké) schopnosti atď.

... A bola by to pravda. Ale nudnejšia.

3. Aby sa nekládli polená tým, ktorí sa tomu venujú. Tým, ktorí pre detské divadlo vytvárajú podmienky, ktorí umožňujú jeho vznik a šírenie, teda prehliadkam, zúškam, šikovným pedagóg-

gom na základných školách, formálne neorganizovaným jednotlivcom a pod.

Aby sa podporovali projekty, ktoré sa snažia o zasedenie metód dramatickej výchovy do systému vzdelávania. Aby umenie a pedagogika – a teda výchova občana v kreatívnu a mysliacu bytosť – neboli na posledných priečkach záujmu vysokopostavených osôb, teda osôb schopných presadiť zmenu.

4. Áno. Pripomínajú nám výsostné postavenie divadla v našej histórii.

MgA. Ján Hyža, PhD.

1. Tak na túto otázku si hádam ani netrúfam odpovedať. Skúsím len tak intuitívne, že možno témy, o ktorých nám deti rozprávajú, sú náročnejšie, ťažšie. Možno dnešné deti hľadajú viac priestoru, ako nám niečo povedať. Čo sa ale určite nezmenilo, je radosť

MgA. Ján Hyža, PhD.

Narodil som sa v Senici, kde som sa divadlu venoval od svojich siedmich rokov, a tak mi to prischlo dodnes. Medzi tým sa k tomu priplietli rôzne iné disciplíny, ako napríklad spev, a tak sa aj stalo a vyštudoval som muzikálové herectvo v Brne či v Krakove. A keďže som tvor zvedavý, ešte som sa čo-to priučil aj v Nitre v oblasti didaktiky hudby. A tak sa stal zo mňa nielen herec, ale aj pedagóg spevu. Nejaký čas som učil študentov Konzervatória v Nitre, v Bratislave či na VŠMU v Bratislave. A ako som už povedal, zvedavosť je môj večný problém. Natoľko som bol zvedavý, ako tí naši susedia v Rakúsku spievajú, že som sa k nim presťahoval a otvoril si vlastnú školu spevu a divadla Voice-Cottage-KreativManufaktur vo Viedni. Som rád, že ma divadlo a hudba sprevádzajú každým dňom môjho života.

a to isté napätie pred prvým výstupom na javisku či chuť hrať divadlo.

2. Divadlo a umenie samo osebe rozvíja osobnosť a pomocou neho dokážeme objavovať nové rozmery myslenia a vnímania. A nielen to, často objavujeme aj nové svety – naše vlastné nepoznané svety, ktoré nosíme v sebe a vďaka divadlu sa môžeme s nimi podeliť aj s ostatnými. A kde inde ako v divadle si môžeme vyskúšať, aké to je žiť aj vo svetoch tých iných? Vďaka divadlu majú deti možnosť s nami komunikovať, upozorniť nás na svoje problémy či podeliť sa s radosťami, ktoré sa nie vždy dajú vysloviť v bežnej reči...

3. Aj keď detské divadlo je predovšetkým o deťoch, tak hlavnú úlohu v jeho rozvoji máme my, dospeláci. Musíme ho hýčkať a starať

sa o neho ako o oko v hlave. Či už organizačne, finančne, ale hlavne obsahovo. Vždy, keď myslím na to množstvo úžasných pedagógov, ktorí vedú detské divadelné súbory či dramatické krúžky, hreje ma pri srdci. Bez ich láskyplnej a obetavej práce by to veru nešlo.

4. Každé výročie je dôležité si pripomínať. Hlavne v časoch, keď sme bombardovaní zrýchlenými informáciami a zabúdame na to, odkiaľ pochádzame a kto pred nami vyšliapal cestičky, po ktorých chodíme, neuvedomujúc si, že nie sú len hocíjakou samozrejmosťou. Vďaka pripomínaniu si týchto výročí sa možno dokážeme na chvíľu zastaviť, zamyslieť sa a zasnívať si o všetkých tých úžasných ľuďoch, ktorí kedysi tam dávno tiež ľúbili divadlo ako my tu dnes.

Mgr. art. MgA. Daniela Evjáková, PhD.

Je absolventkou činohernej réžie na Janáčkovej akadémii múzických umení v Brne bábkoherectva na Vysokej škole múzických umení v Bratislave. Ako režisérka spolupracovala napríklad s Divadlom Husa na provázku a Mestským divadlom v Zlíne, jej domovskou režijnou scénou je Divadlo oProti.

Ako pedagogička pôsobila na Zlínskej súkromnej vyššej odbornej škole umenia, na Základnej umeleckej škole v Senici a na Základnej umeleckej škole J. Rosinského v Nitre, ako doktorandka tiež na Katedre hudby Pedagogickej fakulty UKF v Nitre. Do divadelného sveta vstúpila v štyroch rokoch ako členka súboru Zádrapky pri ZUŠ v Senici pod vtedajším vedením Anny Gamanovej.

Manuál režiséra, alebo AKO tvorím

Nemám asi nejaký presný, overený manuál, ktorý by som ako vzorec používala pri vzniku inscenácii. Niekedy hra vznikne z potreby vysporiadať sa s istou témou, niekedy príde pod ruku správna kniha a stretne sa so správnym kolektívom, niekedy sa prisní obraz, z ktorého sa ako z plátna rozvinú ďalšie... voľakedy dávno to bola aj pieseň, inokedy je to film, ktorý neschádza z mysle. Vždy je ale pre mňa dôležitá vnútorná potreba sa s daným materiálom konfrontovať s divákom.

Od momentu, keď sa začíname (ja a môj kolektív) pohrávať s myšlienkou, že TOTO je to, na čom chceme pracovať, nastáva čas tvorivého hľadania. Do tohto hľadania pozývam súbor, deti, ktoré príbeh/tému stvárnajú na javisku. Je pre mňa bytostne dôležité, aby to bol predovšetkým ich postoj, pohľad, konfrontácia s témou, obsahom. Čiže ja som skôr vodítkom, ktoré ich sprevádza cez príbeh, či tému, kladie otázky, otáča uhol pohľadu. Snažím sa všetky ich odpovede zachytávať na papier, slovom, kresbou... Postupne, keď máme ujasnené, ČO príbehom/témou chceme povedať a PREČO, ideme riešiť AKO.

Je to tiež skôr intuitívny, ako premyslený postup... Na niekoľkých hodinách absolvujeme množstvo cvičení, etúd, kde hľadáme vhodný inscenačný tvar... Samozrejme, že mám(e) nejakú predstavu asi akým smerom. Ale niekedy od predstavy upustíme, lebo obsah a téma si vyžiada iný tvar. Snažím sa najskôr dať priestor jednotlivým fragmentom ako je výraz, gesto, pohyb, obraz, ktoré možno len prostredníctvom vnútornej asociácie zachytávajú nejasný pocit v danej situácii. Dôležité sú pre mňa motívy konania postáv a ich vzájomné vzťahy a postoje. Tiež koncentrovaná prítomnosť detí, či mladých hercov na javisku.

Celú tvorbu vnímam ako spoločný proces, ktorý je otvorený pre

každého jedného člena tímu. Je priestorom pre spoločnú výpoveď. V záverečnej fáze, keď už inscenácia začína mať konkrétny tvar, začínam fungovať viac v pozícii režiséra, pretože ostatní mali dosť priestoru pri jej zrode a tvarovaní. V tejto fáze riešim skôr hereckú rovinu, prípadne (ne)funkčnosť obrazu, alebo (ne)jasnosť motívu konania postavy v príbehu.

Niekedy sa stane, že obraz nefunguje, aj viem pomenovať prečo, ale neviem ako to napraviť, keď som príliš ponorená do príbehu/témy, nie som schopná vidieť veci „zvonka“, to sa mi často podarí až na premiére... akoby som zrazu aj ja odstúpila od diela a metaforicky ho „vypustila“ do sveta a vtedy som schopná sa pozrieť na to očami nového diváka. Zo skúseností čas po premiére beriem ako ďalšiu fázu práce na inscenácii, ktorá jej dáva hĺbku, čistí ju a skvalitňuje. Je to možno jedna z najťažších fáz, pretože decká už majú pocit eufórie a radosti z dokončenej práce, vložili do posledných dní pred premiérou všetku energiu a svoje divadelné zručnosti. Nastáva uvoľnenie v disciplíne, prípadne už naozaj nieto síl na inscenácii pracovať. Vtedy je dobré trochu si oddýchnuť, nechať ju stranou a venovať sa niečomu inému. Aj ja, aj decká potrebujeme túto pauzu, aby bola chuť a energia sa k inscenácii vrátiť.

Samozrejme, tento postup nie

**Marica Šišková / pedagogička
 LDO ZUŠ J. Rosinského, UKF
 a Súkromného konzervatória
 v Nitre**

vždy a na každú skupinu či inscenáciu funguje. Záleží, koľko majú deti rokov a ešte dôležitejšie, akú majú za sebou divadelnú skúsenosť. Mám skupiny, s ktorými pracujem už od začiatku viac v pozícii režiséra, pretože potrebujú pevnejšie vedenie a skupiny, kde dokonca skôr zaujímam pozíciu pedagóga-dramaturga a pri prvej fáze „režírujem“ kolektív. To však už musí byť poučená skupina, ktorá pracuje s divadelným znakom, obrazom, vie ako má vyzerať funkčná scéna, vníma členenie javiskového priestoru.

Každopádne ma baví aj jedna aj druhá pozícia. Som šťastná, keď sa decká posúvajú, vnímajú divadlo a tvorbu ako súčasť svojho života.

Detské divadelné štúdio Ochotníček z Púchova nám predstavilo inscenáciu Marakéš na motívy knihy poviedok Václava Pankovčína. Precitnutie hercov do postáv bolo neuveriteľné. Už na prvý pohľad bolo vidieť ťažkú prácu detí a ich čas strávený na skúšaní. Tieto nadané deti zahrali svoje role dokonale. Emócie z javiska sa preniesli aj na samotných divákov, ktorí s nadšením a s úsmevom na tvári sledovali predstavenia. Dielo rozprávalo o živote obyvateľov mesta Marakéš. Herci výborne interpretovali spôsob života v minulosti, ktorý sa zdal byť náročnejší ako život, ktorý žijeme dnes. Dielo sa skončilo tragickou smrťou jedného z obyvateľov.

HODNOTENIE ODBORNEJ POROTY

Peter Hudák a súbor Ochotníček sa túto sezónu nechali inšpirovať jednou z kníh talentovaného slovenského autora Václava Pankovčína, ktorému, bohužiaľ, nebolo dopriať pobudnúť na tomto svete dlho. Vo svojom mladom veku však zanechal po sebe dielo plné fantázie, nadhľadu a akéhosi láskavého humoru a zhovievavosti k tomu, čo ho obklopovalo. Prirodzene nasával podnety z vidieckeho prostredia východného Slovenska, ktoré dôverne poznal a cez jeho reálne i vymyslené postavičky podával magický obraz nielen o tomto malom kúsku zeme, ale o svete ako takom.

„Čo je to Marakéš?“ Kladú nám otázku herci z javiska hneď v úvode. Postupne sa dozvedáme, že Marakéš je možno nejaké miesto medzi Medzilaborcami Stakčiom a neskôr si už domyslíme, že tak ako aj jeho exotický názov naznačuje, mohol by byť hocikde. Dedina so svojimi obyvateľmi, figúrkami, kde každý každého pozná a „rieši“, aby nemusel „riešiť“ sám seba. Lebo by náhodou

mohol zistiť, že má problém on sám a to sa nám priznávať veľmi nechce. Dedina ako živý element, z ktorého sa vylupujú postavičky so svojimi príbehmi. A nad ich hlavami lieta UFO. Venco je chalan, ktorému chutia kradnuté čerešne a nerád sa strihá podľa hrnca. Keď už je to doma veľmi napínavé (narážame na pružnosť tatovho remeňa), Venca čosi odnesie ďaleko preč od domu a niet ho aj niekoľko dní. Potom má tatov remeň dvakrát toľko roboty. Konkrétny magický zážitok s mimozemšťanmi má však aj Karči Báči. Prišli s ozdravným plánom pre Slovensko, vzali ho na palubu svojho lietajúceho taniera, ale zatiaľ skončili len pri sponzorovaní Karčiho borovičkou. Dedina má však čo „riešiť“. Ako príbeh Američana Johna Neščveru, ktorý sa po tridsiatich rokoch vrátil bohatý z Ameriky, ale keďže zabudol, kde býva, vrátil sa naspäť. Alebo ho okradli a zabili a jeho žena sa zjavil anjel a poradil, ako sa stretnúť s milovaným mužom. Treba na to len 777 sviečok... Dedina sa nenudí,

POVEDALI NÁM O SEBE:

Shimon Shini, Zuzana Hudaková a Tobiáš Pekár
(DDS Ochotníček Púchov):

Naša inscenácia je o rodine s agresívnym otcom a milujúcou matkou. Hlavnou myšlienkou nášho predstavenia je život našich predkov, ako žili kedysi a ako žijú teraz. Ľudia sa dokážu správať hanebne aj k hendikepovaným. Do Šale sme prišli s osvetou ako byť prospešní svojmu okoliu!

Divadlo sme pripravovali približne rok s našim režisérom Petrom Hudákom. Bol to zvláštny rok, pretože sa nám veľmi ťažko cvičilo. V konečnom dôsledku sme veľmi šťastní a sme radi že sme sa dostali až sem do veľkého finále! Chceli by sme popriať veľa šťastia ostatným súborom a poďakovať nášmu režisérovi za trpezlivosť. Na záver si spoločne zakričali: „Ladceeeeeee!“

toľko sa toho okolo deje. A ak sa nudí, je tu predsa malý bláznivý Fiťo, vďačný za akúkoľvek ľudskú pozornosť. Robí čo chce, hlavne že sa všetci smejú. Aj keby sa mal obesiť. Až v tomto momente všetci nachvíľu zmlknú. A tak má konečne skúsenosť s UFOm aj Fiťo. Konečnú.

To sú v skratke situácie, ktoré

si tvorcovia vybrali ako čriepky do mozaiky svojej inscenácie. Pracujú kolektívnym spôsobom, jednotlivé postavy vystupujú z chóru, ktorý je svedkom všetkých udalostí a dotvára ich atmosféru. Niekedy je zapojený menej tvorivo (strihanie Venca), inokedy nápaditejšie (dvojice rodičov a detí, ktoré sa nechcú strihať, stromy s čerešňami, UFO). Atmosfére pomáha aj dobre zvolený výber ľudovej hudby, scénografia je minimálna, účelová, pozostáva z dvoch drevených lavíc a stolčekov a pomáha tvoriť vertikálne kompozície (kradnutie čerešní). Jednoduché znakové kostýmovanie tiež jasne definuje vidiecke prostredie, kde sa príbeh odohráva. Najsilnejším prvkom inscenácie je však kolektívny život a spoločná energia tvorcov na scéne. Herecky dobre

boli zvládnuté aj sólové výstupy, problém však bol v artikulácii a nedostatočnej hlasitosti. Problematickým sa nám vidí vnútorný temporytmus jednotlivých situácií a nejasné prechody z jednej do druhej. (situácia okolo Amerikánca napr. pôsobí ako tri samostatné). Pomohlo by tiež osobitnými výrazovými prostriedkami (svetlo, zvuk) podporiť momenty, ktoré nesú hlavnú tému (prečo Venco vystupuje zo štronza ostatných a za akých okolností uteká z domu.)

Marakáš v podaní Púchovčanov vnímam ako kritický obrázok spoločnosti, ktorej sa nechce, nevie, nezvláda, vziať svoj život do svojich rúk a miesto toho sa spolieha, dúfa, verí, čaká s načiahnutými rukami v pomoc zvonku, od iných. Veľmi aktuálne a cenné poznanie, zvlášť od mladých ľudí, ktorí majú všetko pred sebou a môžu to robiť úplne inak...

A zo srdca prajeme všetko najlepšie k úžasnemu výročiu fungovania súboru!

Alena Lelková

DOBROTY DETSKEJ POROTY

MARAKÁŠ: Na Slovensku je možné všetko, preletí aj ufo – dobrá hudba – nechápala som to trochu – na začiatku im vôbec nebolo rozumieť, ani počuť – nemám nič proti hercom, ale divákovi by som niečo povedal, nebolo počuť kvôli divákovi – ja som tam videl tri rôzne príbehy a každý inak skončil: strihanie Venca (chlapec, ktorý mal celý život problémy, utekal z domu, lebo mal otca tyrana, ktorý ale keď ochorel, vážil si aj mravčí život), Pito machroval, ale bol nešťastný, ujco, ktorému sa zjavili mimozemšťania, ale ani tí nenapravia situáciu na Slovensku – boli aj momenty, keď to zastalo čiže pre diváka tam nebolo nič zaujímavé – nebavila ma scéna, keď sa riešili sviečky – hudba ako z divokého západu, skôr divoký východ to bol!

Príbeh o matke a dcére. Dcéra, Tereza, sa nevie zmieriť s príchodom nového súrodenca. Do dvojčlennej rodiny pribudlo dievča s telesnými a duševnými poruchami. V príbehu hrala dôležitú rolu závisť a manipulácia. Tereza využila jednoduché zmýšľanie osvojenej sestry a nešťastnou náhodou zapríčiní aj jej tragickú smrť. Príbeh sa končí otvoreným koncom nového začiatku Terezy. Na divákov to urobilo veľký dojem. Počas vystúpenia diváci zdržiavali dych.

POVEDALI NÁM O SEBE:

Zuzana Petriková a Matej Kmeť (Divadlo Zuš Slovenská Lupča): Naše predstavenie je o dvoch nevlastných sestrách jedna z nich je hendikepovaná. Naša inscenácia končí smrťou, resp. sme nechali pre oko diváka otvorený koniec. Pripravovali sme sa od septembra s režisérskou Mirkou Sedliakovou. Bola pri tom všetkom veľká zábava. Je to pre nás cenný úspech, pretože sme si scenár pripravovali my, účinkujúci... Ako sa vysporiadavaš so stresom na javisku? Matej: Divadlu sa venujem 9 rokov a je to pre mňa veľká zábava. Stres zo mňa opadne priamo na javisku, snažím sa podať čo najlepší herecký výkon! Chceli by sme sa poďakovať všetkým, ktorí s nami toto divadlo pripravovali...

HODNOTENIE ODBORNEJ POROTY

Kto nesie vinu na tragickej smrti postihnutého dievčaťa? Takto si položili otázku divadelníci zo Slovenskej Lupče. Odpovedí ponúkajú v svojom diele niekoľko. Vracia o nedostatku lásky matky k jednej dcére a naznačujú matkine preferencie druhej adoptovanej dcéry, podstatný priestor tu má i šikana v detskom kolektíve. Autormi položená otázka však nemá prílišnú podporu v inscenácii. Je ťažké pátrať po tom, „kto nesie najväčší podiel viny“, ako uvádza bulletin, keď samotná vina v inscenácii má málo priestoru. Inscenátori volia retrospektívu, čo im dáva vynikajúce možnosti na rozohranie situácie, ktorá nastala po nešťastí. Tereza, ktorá adoptovanú sestru naviedla k nebezpečnej hre sa ocitá na psychiatrii (nevedno či ju tam matka poslala pre nočné mory, teda z obavy o ňu, či z bez-

radnosti, alebo dokonca nenávisti – nech ju „napravia“ iní). Vina spomenutá v texte v niekoľkých vetách odkazom na nočné mory a zvuk, ktorý Terezu prenasleduje, inak sa tento motív nerozohráva. Inscenácia odovzdáva jednoduchú výpoveď, vidíme ako blízko je od nelásky k nenávisti a od nenávisti už len krôčik k nešťastiu. Téma je v súčasnosti veľmi

aktuálna, avšak zobrazená veľmi tézovito. Partnerom dialógov na psychiatrii je jej spolubývajúci Matej, ktorý je adoptovaný, čo poskytuje skvelé možnosti prehĺbiť príbeh o pohľad adoptovaného dieťaťa, cez neho by sme mohli sledovať Terezinu vinu, možno i vyhranenie sa voči

nej až k záverečnému odpusteniu, po ktorom túži. Z tejto inscenačnej roviny ala „Zločin a trest“ ponechávajú inscenátori len záverečné zmierenie, Matej si vypočuje jej príbeh a menuje sa ochrancom Tereziných snov. Až v záverečných slovách začíname badať zrod priateľstva, vzťah bol do konca hry skôr odtážitý (i v scénickom prevedení, bez konfliktu, bez významnejšieho kontaktu (dotyku, pohľadu, emočnej reakcie na konanie druhého)).

V druhom pláne sa retrospektívne rozkrýva príbeh Terezy. Tu prichádzajú do hry motívy nedostatku lásky od matky a filtrácia tejto bolesti na sestre Valeriánke. Opäť sa všetky informácie dostávajú k divákovi prevažne cez slovo. Príklad si môžeme uviesť na postave matky. Z matkinho konania nie je jasné, aký je jej

vzťah k Tereze. Nie je jasné, či ju materstvo celkovo obťažuje a prehnanú starostlivosť o jednu vybranú dcéru len hrá, napríklad kvôli spoločnosti (k takejto interpretácii navádza scéna, keď Tereza straší Valeriánku vymyslenými rozprávkami; matka ju síce okrične, no inak pokojne, v rovnakom tempe a energii ako predtým, skladá prádlo), alebo ju má rada a ignoruje len Terezu. Tereza rebeluje, matka na to nijako nereaguje, nie je z nej podráždená, unavená, zúfalá, zdá sa, že zahriaknutá je pre matku vec vyriešená. Matkina reakcia absentuje i po nešťastí. Takto podrobne odkryvám jednotlivé momenty sekvencie príbehu, aby sme našli miesta možného prehĺbenia inscenácie smerom od spomínaného tézovitého zobrazenia problematiky. Vystríhať by sa bolo dobré i ilustratívnosti, teda zbytočnému zdvojovaniu informácií. Hudba, konanie postáv nemusí ísť vždy v súlade so zmyslom situácie. Smutná téma nemusí byť podtrhnutá smutným klavirom a pod. Je možné hľadať k javiskovej situácii iné pohľady, ostáva všetko v jednej textovej rovine. Žiada sa podporiť scénické dianie, či už samotných postáv, alebo scénických prvkov. Možnosti

zdivadelnenia a prehĺbenia pohľadu na problematiku sa ponúkajú v rozpracovaní vedľajších tém ako je téma inakosti, v celkovej výstavbe diela napríklad v pridaní peripetie (momentu nehy medzi Valeriánkou a Terezou), v rozpracovaní vnútorného i vonkajšieho konania postáv (v ich reakciách, v pridaní scén, kde sa o postavách dozvieme viac cez ich konanie), v práci so scénou a priestorom, so zvukom (napr. spomínanému zvuku, ktorý Terezu prenasleduje v hre väčší priestor a tým i význam), či v práci s nonverbálnym scénickým obrazom (napr. smerom k surreálnosti v spomínaných nočných morách). Isté rezervy by sme mohli nájsť i v tempe inscenácie, v práci s napätím a tvorbou dramatickej situácie, s narastaním konfliktu, jednoducho, aby sa nenieslo všetko v jednom tempe a s rovnakým dôrazom. Vyzdvihnúť by sme mohli prínos nie často inscenovanej predlohy, nesporný tvorivý vklad hrajúcich detí, ich zaujatie a porozumenie príbehu. Diváku pozornosť držala vynikajúco hlavná hrdinka a zachovala pri neľahkej miere prirodzený prejav. Súbor má veľký potenciál a svet sa môže tešiť na jeho ďalšie diela.

Daniela Evjáková

ZHAVRANENÍ

DDS MoDRé TRaKY, ZŠ s MŠ, Lúky 1226, Vrábľa

Réžia: Štefan Foltán

Minuloroční víhercovia Zlatej Priadky DDS MoDRé TRaKY podali aj tento rok vynikajúci výkon v inscenácii Zhavranení. Veľký dôraz sa tu kládol na hudbu – hralo sa na harmoniku a gitaru. Hudba dopĺňala dej a udávala náladu na scéne. Príbeh sám o sebe zobrazoval obeť pre niekoho iného, z čoho by sme si mohli brať príklad. Pomerne smutné vystúpenie oživoval komic-
ký nádech v podobe humorného prejavu účinkujúcich.

HODNOTENIE ODBORNEJ POROTY

Soubor MoDRé TRaKY privezl do Šaly inscenáciu Zhavranení. Pri jej tvorbe súbor vychádzal z ľudovej pohádky, z ní vybral dôležité motívy a vytvoril vlastnú variantu príbehu o zakletých bratoch. Posun oproti predloze umožnil akcentovať téma váhy slova, slova ako možnosti, jak někoho směřovat, strašit, ubližovat mu. Díky tomu získala výraznou roli v celém ději vesnice, která na sebe brala roli šířitele klepů, pokušitele, někoho, kdo určuje, kdo kam patří atd.

Redukce situací a posun v ději ale způsobil to, že nebylo jasné, proč se Bohdanka, která z předchozích situací působila jako živé a často zlobivé dítě, rozhodla svoje bratry zachránit. Možným důvodem je to, že chce najít

místo, kam skutečně patří, kam zapadne, ale tuto motivaci si jako diváci spíše domyslíme, bylo by třeba ji více podpořit. Odkazuje k tomu ostatně závěrečná scéna, kdy je Bohdanka součástí hry bratrů. V ní ale Bohdanka zaniká a motiv návratu do skupiny, do které patří, se ztrácí na úkor vtípu s pobíhajícím posledním bratrem.

Inscenace pracuje s promyšlenou strukturou. Rámuje jí obraz, kterým vstupujeme a vystupujeme z příběhu („V krajině, kde sa piesok lial a voda sypala...“) a ktorý umožňuje také určité zobecnění. V úvodu tomuto obrazu předchází atmosférotvorná skrumáž slov-motivů, které se následně v ději objevují. Otázkou je, zda je tento obraz nutný a zda pouze nenatahuje úvodní

DOBROTY DETSKEJ POROTY:

VALERIÁNKA: Smutné to bolo, ale strašne dobré – skoro som sa rozplakala – bolo vidieť, ako sa niekedy správajú starší súrodenci k mladším – chcela len upútať maminu pozornosť, lebo všetku venovala Valeriánke – dobre boli oddelené scény, keď sa priamo za nimi dialo, čo vlastne Tereza rozprávala tomu chlapcovi – výborne sa vžili do postáv – balón ako obraz Valeriánky, cez to, ako ju Tereza praskla, až pokiaľ jej duša uletela – aj keď niekoho nemáme rady, nemali by sme sa k nemu správať zle – každý potrebuje niekam patriť – hudba ani neviem či tam bola, lebo sa úplne zžila s tým príbehom, až tak tam pasovala – jednu chvíľu som si pripadal, akoby som sledoval film v kine.

lyrickou pasáž. Atmosféru totiž inscenace dokáže nastolit a udržet i jinými prostředky (např. práci se světlem, hudbou atd.).

Jednotlivé situace jsou oddělované jednoduchým principem práce s moukou či těstem v míse. Sypající mouka je jasnou metaforou ubíhajícího času. Inscenaci pomáhá rytmizovat také práce s hudbou.

V inscenaci se střídají pomalé lyrizující pasáže (proměna bratrů v havrany, záchrana bratrů) s těmi dynamičtějšími (honička, hospoda...). Divák se tak neutápí v jediném rytmu, střídající se tempo situací jeho pozornost občerstvují. Přesto by stálo za to některé lyrické situace zkrátit či zdynamizovat. Vidět to bylo např. v opakující se scéně proměny havranů v bratry. Tato

situace měla stále stejné tempo, které po každém opakování spíše unavovalo a mohlo vést k tomu, že divákovi zbytečně upadala pozornost.

V inscenaci se pracuje s jednoduchými výrazovými prostředky a rekvizitami, které mnohdy nabývaly různých významů, zastupovaly různé znaky, motivy (mouka jako součást těsta a ubíhající čas, kulatý stůl jako rodinný stůl a místo Bohdančiny zkoušky...). Ústřední roli hrají bílé košile, které jsou jednak znakem bratrů a Bohdanky, jednak se proměňují v havrany. Jestliže práce s košilemi jako ptáky je jednoduchá a funkční, způsob, jakým jsou košile použity jako znak bratrů, přináší problémy. Není jasné, zda se s košilemi pracuje jako s loutkami nebo zda jsou

DOBROTY DETSKEJ POROTY:

Z HAVRANELÍ: Najlepšie boli efekty s pieskom – wow – aj keď boli bieli, chápala si, že boli havrany – aspoň je vidieť, ako môže slovo ublížiť – živá hudba výborne reagovala na to, čo sa dialo a zároveň hrala aj gitara, že ju využili aj ako zvon – presne vedeli, čo majú na scéne robiť, nemali v tom chaos – celý príbeh rozprávali tí ostatní ľudia – ešte aj tá múka mala význam, presýpali ju vždy, keď plynul čas, keby som to sledoval ešte raz, počítal by som, či to nebolo 7-krát ako 7 rokov – ľudia sa musia poučiť jedine na vlastných chybách, lebo na chybách druhých to nejde, končilo to opäť ohováraním...

POVEDALI NÁM O SEBE:

Saška a Alžbetka (DDS MoDRé TRaKy Vrable):
... s úsmevom sa nám predstavili minuloroční víťazi. Spoločne odpovedali na otázky: Nás „modrotrakáčov“ pripravoval režisér Štefan Foltán. Inscenáciu sme stihli pripraviť na poslednú chvíľku. Atmosféra na javisku bola skvelá. Chceli by sme poďakovať režisérovi, ktorý mal pevné nervy a vydržal to s nami.

použity pouze jako kostým. To, že je musí děti držet na ramínkách před svým tělem, jim práci spíše ztěžuje, než aby jejich jednání podporovalo.

Pro mě osobně bylo problematické použití bílé klece, která působila mezi dalšími prvky cizorodě zároveň narážela na reálný problém, že ani havran ani Bohdanka se do klece nevešli a tento střet s realitou mohl diváky vytrhnout z atmosféry příběhu. Místo klece mohla být např. využita bílá látka jako síť na lovení ptáků.

Dobrá byla práce se světlem, které budovalo atmosféru. Různé zdroje světla a jejich umístění také pomáhaly soustředit divákovu pozornost.

Důležitým prvkem inscenace byla také hudební složka. Živá

hudba umožnila okamžitou reakci na dění na scéně, přizpůsobení se momentálnímu tempu. Hudba jednoduše budovala a podporovala atmosféru a dění na scéně.

Všechny výše zmiňované složky inscenace by nefungovaly bez soustředěné práce souboru. Všichni členové byli do děje zapojení, společně budovali jednotlivé situace i celkové vyznění. Na jevišti působili přirozeně. Emoce a vnitřní pohnutky postav vyjadřovali často minimalisticky, bez přehnaného vnějšího projevu, ale s jasným vnitřním prožitkem. V některých okamžicích sice bylo vidět, že někteří členové jsou nejistí, celkový dojem z pečlivě vybudovaného a sdílného představení to ale nenarušilo.

Kateřina Šteidllová

SO ZATAJENÝM DYCHOM

knihy, ktoré nás nenechajú na pokoji

Každý deň Zlatej priadky pre vás máme nové príbehy. Nie povinnú literatúru, ale niečo, čo nám cvrnklo do nosa. Vybrali sme pre vás niekoľko kníh, v ktorých snáď nájdete odpovede na svoje neľahké otázky. Prinášame vám ich postupne na stránkach Listov detskej Tálie spolu s odporúčaniami rôznych osobností.

Prijemné šušňanie stránok. Výber zostavila Martina Jánošíková, ktorá v Artfore pripravuje detské výbery kníh a podujatie Posviette si s nami na sny.

Uletenci

KATARÍNA MARINOVÁ, KATARÍNA FAJ-NOROVÁ

- (Vyd. Liga za ľudské práva, 2018)

Komiksové príbehy piatich odvážnych hrdinov a hrdiniek, ktorí boli nútení opustiť svoj domov a nový hľadať na Slovensku. Sú smutné aj veselé, napínavé aj poetické, kruté aj romantické. Ak sú navyše vyrozprávané pútavou kreslenou formou, lepšie im porozumejú aj detskí čitatelia.

Práve pre nich je knižka určená, hoci veríme, že páčiť sa bude aj dospelým.

 Artforum

Spiace mesto

MARTIN VOPĚNKA

- (Vyd. Trio Publishing, 2011)

Štyria súrodenci, najstarší Krištof, dvojčatá Ema a Kristína a malý Samuel, žili ešte donedávna v šťastnej rodine. Jedného rána sa však prebudili v hroznej situácii. Ich rodičia upadli do záhadného spánku a oni si musia odrazu poradiť úplne sami.

Ako zistili, zaspali všetci rodičia na celom svete. A čo je ešte horšie, malého Samuela im unesie neznámy muž! Pre súrodencov sa začína každodenný

boj, v ktorom víťazia tí silnejší, prefikanejší a bezohľadnejší. Zároveň však poznávajú, aké dôležité je držať spolu, pomáhať si a nevzdávať sa.

„Takmer každý druhý obyvateľ Londýna sa v ňom nenarodil. Pestrosť, rôznofarebnosť, inakosť. U nás nepredstaviteľné. Preto každý čin, ktorý nám príbehy „iných“ ľudí približuje, poľudšťuje ich a zreálnuje, je viac ako potrebný. Tu sa to podarilo. Sprostredkovať, že piati skutoční hrdinovia kreslených príbehov sú rovnakí ako všetci ich rovesníci a zároveň, že to, čo museli prežiť a s čím sa potýkajú, je jedinečné, mimoriadne, úctyhodné. Napadá mi úvod z Anny Kareninovej: Všetky šťastné rodiny sú si podobné, každá nešťastná rodina je nešťastná svojím spôsobom.“

Jana Michalová (Bibiana)

„Žijeme v pomerne pokojnej dobe. Máme viac, než „len“ naplnené mnohé svoje potreby. Ale tento pokoj je krehký. Keby sme nemali čo jesť, asi by sme začali nemilosrdne zháňať to, čo potrebujeme – aj keby sme tým siahli na bezpečie a potreby druhých ľudí. V knihe Spiace mesto sa to stane a iniciatívu do rúk berú deti a mladí ľudia. Niektorí to zvládajú dobre, iní nie. Pokoj nie je samozrejmosť. Potrebujeme ho aktívne budovať. V našich malých životoch, ale aj vo väčších príbehoch.“

Miriám Halamičková (Artforum lektorka)

HLAVNÝ PARTNER:

U. fond na podporu umenia

Podujatie z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

Partneri:

*Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, Krajské osvetové stredisko v Nitre,
Mesto Šaľa, Národné osvetové centrum Bratislava*

ORGANIZAČNÝ PARTNER:

MEDIÁLNI PARTNERI:

SPONZORI:

L i s t y

denné spravodajstvo

DETSKEJ TÁLIE

Vydalo: Mestské kultúrne stredisko Šaľa v spolupráci
s Národným osvetovým centrom Bratislava

Adresa: SNP 16, 927 01 Šaľa, tel.: 031 / 770 4051

Realizačný tím: MsKS Šaľa, Realexpo, s. r. o.

Redakcia: Róbert Lešš, Paulína Ložiová, Katarína Marková,
Ivan Aľakša

Foto: Martin Dičér. **Grafická úprava:** Fantázia media, s. r. o.

Náklad: 320 ks, nepredajné

Rok vydania: 2019